

**COMEDIETA NOVA,**

EN UN ACTE Y EN VERS,

TITULADA

**L'AGÜELO POLLASTRE.**

(PARODIA DEL TENORIO.)

*ESCRITA*

**PER D. CHUSEP B. BALDOVI.**



Este agüelo d'Alifasar  
Deixá als setanta anys la pell,  
Y es lo mes particular  
Haber morit siuse ser-vell.

—  
**VALENSIA.—1859.**

—  
EMPRENTA DE LA RECHENERASÍO TIPOGRÁFICA,  
DE D. IGNACIO BOIX,  
carrer del Sagrari de Santa Creu, núm. 4

## PERSONACHES.



Ineseta.  
La tia Celestina.  
L'Aguelo Pollastre.  
El só Diego.  
El só Mateu.  
Huiso.  
Tófol.  
Nófre.  
Quélo.  
Róc.  
El alcalde.  
Ronda y comparsa.

---

La acsió pasa..., en el Teatro Principal de Valensia, ó en cuan-

vol atre en que vullguen representarla.



# LA TABERNA.

---

## ESCENA I.

L' Agüelo Pollastre , disfrazat , escribint en una tauleta ; Cristofol y Queló per allí ro-  
llant , Pòc després entren , segons marca el diàlogo , els demés personatges . que á son  
tempo se indicarán . Durant la escena es veu passar per la porta del fons chent disfrazá .

Allí està també Ròc criat del Pollastre .

- POLLASTRE. ¡ Cóm crida eixa chent tant local!...  
¡ Pero que un rayo em partixca,  
si apenes al carrer ixca,  
no els fas tancar yo la boca ! ( *tanca la carta* )
- TÓFOL. ¿ Qui es eixe ?
- QUÉLO. Yo no el coneix .
- TÓFOL. ¿ Luego no sabràs tampòc  
lo que ha escrit en eixe plec ?
- QUÉLO. ¡ Ya se vé que no !
- POLLASTRE. ¡ Ché , Ròc!...
- RÒC. ¿ Qué mana vosté ?
- POLL. Esta asquela ,  
sinse fer cap de pará ,  
ves y dúlila á la agüela  
que t'ha dit yo esta vesprá . ..
- RÒC. ¿ Té resposta ?
- POLL. No te res  
mes que fer lo que t'ha dit . ( *sen va Ròc.* )
- TOFOL. Torna pronte.... ( Y voré á Inés  
si puc peixcarla esta nit . )
- TOFOL. ¡ Pues sí que om coneix !
- POLL. ¿ Huiso Melilla ha vengut ?
- TOFOL. Encara no ha paregut ,  
pero vindrà ara mateix .
- POLL. ¿ Tú que saps ?
- TOFOL. ¡ Quant Tòfol parla....

- POLL. Será perque no d'ú bos.  
 TOFOL. Prenda es que no sòlc usarla.  
 ¡ Si este será algú del dos !
- POLL. Que siga ú dels dos ó no,  
 sinse parlar mes paraula,  
 tú tinlos apunt la taula,  
 que pronte tornaré yo. (sen va.)
- TOFOL. ¡ Senta Bárbera bendita !  
 El meu còr que es ell em diu  
 ú dels dos del desafiu  
 que han de aeudir á esta sita !  
 Quèlo , per lo que ser puga,  
 ves preparantlos ahí  
 cadires , taula , gòts , vi ,  
 rollos , formache y lletuga .  
 Hui els huit dies es cumplixen  
 en que varen fer la apòsta ,  
 y al eap , á mí pòe me còsta  
 esperarlos , si acudixen .  
 Pero si un hòme be eu mirà ,  
 un desafiu tan silvestre ,  
 en cbent que no d'ú cabestre ,  
 pareix que siga mentira .  
 Ya que la disputa son  
 sobre mòure el dos els rèms ,  
 per vore qui en manco temps  
 faria mes mal pel mon .  
 ¡ Vaya ! que ni Satanás ,  
 que en la mánega no es moca ,  
 baguera segut capás  
 de traure del forn tal eoca .  
 Y á no ser ya un vejestorio  
 ú dels dos que busquen glòria ,  
 diria que esta es la història  
 del famós D. Gua Tenorio .
- QUELO. Ya está tot .  
 TOFOL. Ves y despencha  
 euatre llesques embutides ,  
 perque estos perdonavaides  
 paguen bé lo que atre es mencha . (eu fa Quèlo .)  
 Ara que vinguen , si volen ;  
 si no venen , bòn viache ,  
 que amies nunea faltar sòlen  
 al vi , lletuga y formache ....
- (Entra el só Mateu com qui busca  
 á algú .)
- MATEU. ¿ Vòl peix frechit ? ... ¿ pernil cru ?  
 No es asi , m'importat moc .  
 ¿ Qué busea ?
- (Quèlo fa lo que  
 diu l'amo .)

- MATEU. A Tòfol.  
 TOFOL. Yo soc.  
 MATEU. Pues tinc que parlar en tú.  
 TOFOL. Pronte, y no aném per les rames.  
 MATEU. ¿ L'agüelo Pollastre está ?  
 TOFOL. No siñor, pero vindrá,  
       si ahans no es trenca les cames.  
 MATEU. Volguera vorel, ¡palleta !  
       sinse que ell me vecha á mí.  
 TOFOL. Ya que fan máixqueres hui,  
       poses una caraseta.  
 MATEU. Tens raó, em huidé el servéll  
       per no-res : fesla portar....  
       (Sahré així si ha segut ell  
       qui m'ha mort el melonar.)  
       Y con eixe agüelo estiga  
       mesclat en esta querella,  
       el trós d'ell que mes gran siga  
       chure que ha de ser la orella!  
       ¡ Carasca !
- TOFOL. ¿ Em vindrá bòna ?  
 MATEU. No li vacha pegant voltés;  
       tots los aïns per carnistòltes  
       la pòrta la meua dòna.  
 MATEU. Pues m'asente en un racó,  
       y hasta ya de rahons....  
       ¡ Mira que té pimentons  
       deixarme sinse un meló !
- (Entra ara el só Diego disfusat  
       ridiculament.)
- DIEGO. La seña está terminant,  
       y crec que en lo puesto estic.  
       ¿ L'agüelo Pollastre ?
- TOFOL. Avant....  
       ¡ Tórnali la trompa al chic !
- DIEGO. ¿ Eres tú Cristòfol ?
- TOFOL. Yo.
- DIEGO. ¿ Es sèrt que esta nit asi  
       te aquell una sita ?
- TOFOL. Sí.
- DIEGO. ¿ Y ha acudit ya á ella ?
- TOFOL. No.
- DIEGO. ¿ Pero acudirá ?
- TOFOL. No eu sé.
- DIEGO. ¿ L'esperes tú ?
- TOFOL. Per si acás  
       volguera vindre....
- DIEGO. En tal cas  
       yo també l'esperaré.
- (Es senta á la part opòsta.)

- TOFOL.      ¿Qué no vòl fer un moset?  
              All-y-òli , tenques , llises,  
              lleu en salsa.... llonganises....
- DIEGO.      No tinc fam ; chas un quinset,  
              y conversació molt pòca,  
              perque no estic pera caps.  
Vosté perdone....
- TOFOL.      Ya saps  
DIEGO.      que al que paga obedir lòca.  
              Si no m'ix el pòrc mesell  
              y el meu proyècte no es grilla,  
              treball li done à eixe vell,  
              com busque el dòt de ma filla !  
¡ Vacha una parella muda !  
No he vist may llenya tan breve,  
ni cosa mes pareguda  
als bultos de Sent Esteve !
- (*Entra Nòfre y varios compañeros;  
y darrere d'ells Huiso y el Pollastre , tots en caraseles.*)
- NOFRE.      ¿Qué no han paregut encara  
              el tio Chuan y el só Lluís ?  
TOFOL.      Tenen temps hasta les sis.  
NOFRE.      Molt sèrt es , pero repara  
              que mich cuart tardar no pòt  
à tocar l'Ave María.
- POLLASTRE. Tòfol , salut y bòn dia !  
TOFOL.      ¿Qui serà este borinòt ?  
POLL.        No hia remey tan probat,  
              tan útil y tan barato,  
              pera aquell que está cansat,  
              com es el sentarse un rato.  
¿Quina cadira es la meua ?  
La que vullga.
- TOFOL.      Em sente pues.  
POLL.        Yo en est'atra.  
HUISO.        Tin entés  
POLL.        que eixa cadira no es teua.  
HUISO.        *El no ser mia esta silla  
será lo que tase un sastre.*  
POLL.        Luego eres Huiso Melilla ?  
HUISO.        Y tu l'agüelo Pollastre ?  
POLL.        Pòt ser que sí....  
HUISO.        Ves alèrta....  
POLL.        ¿Qué no eu creus ?  
HUISO.        No.  
POLL.        Ni yo à tú.  
HUISO.        Pues no aném mes fent el bu.  
POLL.        ¡ Catarròcha descubèrta !
- (*Es lleva la curela.*)  
(*Idem, y es senta.*)

- HUISO. ¿ Soc Huiso?  
POLL. Sí. ¿ Soc yo el Poll?  
HUISO. També.  
POLL. Pues vechám si eixim  
de este fastidiós tarquím  
ahon estém fanc al chenoll.  
*(Cuatre abrasaes y apretons de mans en los amics.)*
- HUISO. ¿ No et sentes?  
POLL. Sentat ya estic.  
HUISO. Pues fòra palla y al grá.  
POLL. *Lo que fuere sonará....*  
HUISO. Vecha ahí lo que li dic.  
POLL. ¡ Bò ! bò ! bò ! bò ! caballers!  
Manco plomaes y *al hecho*;  
que quistions de *pelo en pecho*  
no son quistions de papers.  
HUISO. Vosté llichgau...  
POLL. Lliche tú.  
HUISO. Yo no sé.  
POLL. Pues yo tampòc.  
HUISO. ¿Qué no sap llechir ningú?  
POLL. Res es pèrt... que eu llichga el fòc. (*Li pren el paper y Hòme, no em creme eixa carta... el crema á la llum.*)  
HUISO. Y á tú també, si m'apretes,  
pues tinc ya l'ànima farta  
de tants *dimes y diretes*.  
POLL. Els papers pera un notari;  
que entre esta chent que es divisa,  
no hiá mes dies de misa  
que els que resa el calendari.  
HUISO. Pero rentém la paraula  
y fijemse eu la quistió.  
POLL. ¿ De qué es trata?  
HUISO. ¡ Qué se yo !  
POLL. Hòme, acósteuse á la taula!...  
Y despues que examineu  
del nòstre pleit les propòstes,  
vosotros mateix direu  
qui dels dos el pèrt en còstes.  
HUISO. ¡ Ara que ya s'ha cremat  
dels meus mèrits l'alegato,  
habent fet mes mal que ol Gato,  
ves busca qui t'ha pogat!...  
POLL. Còntamos de boca, pues,  
de eixos fets la llarga tira.  
HUISO. No men recorde de res.  
POLL. Perque tot será mentira.  
Quo el que pera eixir de un fanc
- (Es senta també.)*  
*(beu.)*  
*(Donantli un paper)*  
*(Ompli góls y beuen.)*  
*(S'acosten y beuen.)*

busca pretextes y excuses,  
encontra en paper de estanc  
mil mòdos de matar puses.  
Pero yo que, quant no em chite,  
vach sempre en lo cap molt dret,  
de papers no desesite  
pera contar lo que ha fet.  
Y ya que vech que es *preciso*  
saltar del corral la tapia,  
begám.... y tot lo mon sapia  
qui es el Pollastre y qui es Huiso.

(Beuen.)

Dins del temps que hui fa cap,  
(bò es que la cosa s'aclare  
y no pendre col per nap)  
quedarem yo y el compare  
en.... lo que tot lo mon sap.  
Y com son cosa de pronte,  
es pactá , com tú no ignóres,  
despues dels fets que confronte,  
el vindre así á donar conte  
tal dia com hui á estes hòres.  
Així el dumenge passat  
quedarem en eixa cuina,  
sucant els dos en un plat....  
Olives, seba y tofina.  
¿Es sèrt, Tòfol?

Veritat.

Pues siñor , yo al atre dia,  
meditant en lo cap cacho  
capa quin punt pegaria,  
ahon en honra y cortesia  
poguera fer mes el macho;  
prengui el camí de Espiòca,  
y aquella mateixa nit,  
en esposisió no poca,  
matí una agüela , un cabrit,  
tres gats , un porc y una llòca.  
Y al ferse de matinet  
aparegué en mich la plasa,  
y apegat á la paret,  
un pesqui en paper de estrasa  
que dia així : «Yo bua fet.»  
Tot lo mon es quedá mut,  
temerós de atre desastre,  
perque això ya es bò y sabut,  
ahon fà l'ala esto pollastre,  
no hia gall que diga chut.

(á Huiso)

(idem.)

TOFOL.  
POLL.  
TOFOL.  
POLL.

De allí vach pegar despues,  
sempre en busca de perills,  
capa Silla , ahon no fiu mes  
que matar trenta conills  
y dèu patos....

HUI\$O.  
POLL.

¡ Matar es !  
De Silla pasí á Sollana,  
ahon , asaltant una fleca,  
trenquí el òrgue á lleña seca,  
furtí un burro á una chitana,  
y en ell m'allarguí hasta Sueca.  
No vulc dir lo que allí fiu,  
pero basta que huos diga  
que dels meus fets el caliu  
cremará mentres estiga  
eixe poble á vòra riu.  
De Cullera no dic res,  
perque allí estigui molt poc;  
pero en mich'òra no mes  
sampí tres olles del fòc,  
y sinse còure atres tres.  
Sèrt es que si es considera,  
no hia altre pòble en Europa.  
cuant y manco en la Ribera,  
ahon se puga menchar sopa  
mes fàsilment que.... en Cullera.  
En si , he fet en estos dies  
tot lo mal que he pogut fer  
en los pòbles y alqueries,  
así arrancant chirivíes,  
allà cremant un pallér....  
Pels puestos que he corregut  
no he deixat à vida un tit,  
m'ha hurlat de la virtut,  
á la chustisia ha escarnit  
y á la inosensia he venut.  
Y hui despues de dinar,  
al tornarmen capa casa,  
no he deixat un melonar  
ni en lo terme de Alfsar  
ni en l'hòrta de Masanasa....

MATEU.  
POLL.  
MATEU.

¡ Ah ! só grandisim tunantel....  
es dir , que ha segut vosté....  
¿ El dels melonars?... ¿ Y qué?  
¡ No sé , siñor , com m'aguante !  
¡ Un melonar tan famós,  
en unes fulles tan tèndros,  
que asi parlant entre els dos  
trataba ; vèlgame Dios !

(Altsanse molt  
furiós.)

POLL. de florecharlo el divèndros !  
 MATEU. Pues yo l'ha florechat hui.  
 ; Captemins ! Ya eu sap l'alcalde,  
 y tan sèrt com asò es vi,  
 si no hia una lloy que el balde,  
 sen recordará de mí !

(Beu.)

POLL.. ; Per vida de Lusifer !  
 que estic mich avergoñit  
 de que asi dins m'hachen dit  
 lo que s'òu desde el carrer !  
 Pero diguesme qui eres,  
 pues si el mal humor m'apreta,  
 despues de la caraseta  
 t'arrancaré eixes polseres....

MATEU. ¿ Vòls vorem ?

POLL. Sí.

MATEU. Miram pues. (Es lleva la careta.)

POLL. ; El so. Mateu !

MATEU. Si, soc eixe ;  
 y vullc que'm digues si em queixe  
 en motiu ó per no-res !  
 No teu puc asegurar.

POLL. Pues yo si que t'asegure  
 el no estar bò hasta que es cure  
 el mal del meu melonar....

DIEGO. Y yo , ya que este ha acabat,  
 en llenguache molt pòc tèndro  
 te dic que vius engañat  
 si et penses ser el meu chèdre.  
 Perque encara que algú diu  
 que vas darrere ma filla,  
 faré d'ella una tortilla  
 primer que fasa en tú el niu !  
 No tingues , pues , que olvidarte  
 de que hià un Deu en lo sèl....

(Alsantse ura.)

(Fa com qui sen va.)

POLL. Dctint.

DIEGO. ¿Qué vòls ?

POLL. Mirarte.

DIEGO. ; Nunca ! No em vorás el pèl,  
 mes que s'empeñe....

POLL. ¿ Qui ?

DIEGO. El diable.

POLL. ¿ Nunca ?

DIEGO. No.

POLL. ¿Pero y si eu lògre ?

DIEGO. ; Com ?

POLL. Aixi.

DIEGO. ; Pillo !

POLL. ! Mon sògre !

(Li lleva la careta  
 en un grapat.)

- TOTS. ¡El só Diego!  
DIEGO. ¡Miserable!  
POL. Yo ton sògre?... estás borracho!  
DIEGO. Vostés serán testimoni....  
Hòmens que fan tant el macho  
sòls son chèndres del dimòni!  
POL. ¡Mira que soc el Pollastre!  
DIEGO. Mira que yo ya soc gall!  
MATEU. Só Diego, anemsen avall  
abans que l'arròs s'empastre. (*Se l'emporta à tirons.*)  
ROC. L'agüela l'espera allí.... (*entrant ara.*)  
POL. Si m'espera, anemsen pues....  
¡Caballers qui vullga res....  
que pegue darrere mí!

## ESCENA II.

---

Mutasió de carrer. La tia Celestina à la pòrta de sá casa. Pòc despues el Pollastre y Ròc. De allí un ratet Ineseta; y per últim el só Diago y algun altre companero.

CELESTINA. Despues de tant de rabiar  
per guañarme una peseta,  
vach mirant que esta chiqueta  
está dura de pelar.  
Ningú es pòt imacbinar  
el meu empeño hasta ahon ralla,  
y cuant els fòcs de la falla  
apunt de ensendres ya están,  
seria un chasco molt gran  
haber batut per la palla!

Viuda soc de dos Visènts,  
y no es molt que, estant aixina,  
vacha esta pòbra gallina  
buscantli á un pollastre el cuèns.  
Que cuant tan car va bui el llèns;  
y el pá mos sen fuch del dits,  
escrupols son molt pansits,  
si un tonto el bolsillo afliixa,  
podent menchar carn de cuixa,  
menchar pimentons rostits.

(*Una creu en la boca.*)

Pero de totes maneres  
em vech posada en tal fanc,  
que encara fent negre el blanc,  
no sé com cullir les peres.

¡Ay Inés! cuán tonta eres!  
 No eres com ta tia fon  
 quant casá volta segon  
 en un vell pròu insensato;  
 pues pera riures un rato  
 sòbra chent chove en lo mon.

(*Pasen ara el tio Pollastre y Ròc  
 per un cantó de carrer.*)

| Tio Pollastre!... (Cridanlo.)

POLL. | Mala vella!

CELESTINA. Ya fa un'hora....

POLL. | ¿Y qué tenim?

CEL. Que de la viñeta aquella  
 va madurantse el raim;  
 i y es tan dols!

POLL. | ¿Qué has vist á Inés?

CEL. Está en ma casa esta nit.

(*Fentli. señes capa dins pera que  
 no alse la veu.*)

POLL. | ¿Y qué diu?

CEL. Ella no-res,  
 yo he segut la que li he dit.

POLL. | ¿Y puc esperar?

CEL. | Pues no l...  
 Com una mansa cordera  
 soc capás dè dutla yo  
 al cap del mon si volguera.

POLL. | ¿Tan dòsil es tá neboda?

CEL. Sòls fa lo que totes fan.

CEL. | ¿En sentir olor de boda  
 qui no aplica el nas, so Chuán?

Pòbra tortola naixuda  
 en un hòrt de Chirivella,  
 ¿qui ha de dirli y de ahon sap ella  
 dos voltés quatre cuànts son?  
 Si sòls s'ha mirat el moño  
 á la llum de un mal espill,  
 ¿com ha de vore el perill  
 de anar asdles pel mon?

Conta la pobreta apenes  
 catorse àns.... jestic segural  
 tan inosent y tan pura  
 com sa mare la pari.  
 Y no ha encontrat ningú encara  
 quant del niu el pico asoma,  
 que li diguera, ni en broma.  
 ¿chiqueta, qué fas ahí?  
 Com yo li diga «asò es ho»

(*El Pollastre s'estraña.*)

seu mencha en ganes no pòques;  
pero si li dic : «no eu tòques»  
s'fach la mà de la casola.

Pues apunt de seguir sempre  
el consell que se li indica,  
es capás la pòbra chica  
de creure que un burro bòla....

¡Y tan guapa que es!....

Ya sap

que soc dòna de experiència,  
pero en l'hòrta de Valensia  
com ella no n'ha vist cap.

Aquelles tan llargues trenes,  
cuant del tot se li deslliguen,  
¿no pareix que fetes siguen  
pera anar traent de penes  
als que en porxatòri estiguén?

Aquell front anhelical,  
dels risos y selles cuna,  
el que el mira per fortuna  
¿no creu que es el llit nupsial  
ahon dorm la siesta la lluna?

Y aquells ulls que broten fòc  
y que tot quant miren cremen....

Ves aspay que et mire , Ròc....

¿Ahon hia autres dònes que els tenen?

Ye no n'ha vist.

Yo tampòc.

¿Y aquells morrets carmesins,  
que casi parlar no saben....

Cuant tenen el bosí dins....

Y pareix que may acaben  
de empapusar teulaius....

*(Imita la empapusà)*

¿Y qué mes?

Y aquella boca,  
que ol à clavells y canella,  
si algú à riures la proveca....  
¿cuants pera obtindre un més d'ella  
volgueren tornarse coca?...

¿Y qué mes?

Y aquell coll seu,  
tan blanc com un alabastre  
y doble fresc que la neu?  
¡Calle , calle , tio Pollastre!...  
¡calle per l'amor de Deu!

¿Y qué mes?...

Ya n'hà prou;  
que si li amòstre ara tot  
lo que el apetit li mou,

POLL.

CEL.

POLL.

CEL.

POLL.

RÒC.

CEL.

RÒC.

CEL.

POLL.

CEL.

- despues en ser mon nebot,  
no trobará res de nou.  
**POLL.** ¡Ah! Celestina, m'has mort!  
y em farás tirar la fèl,  
si esta nit no tinc la sort  
de trasplantarla al meu hòrt  
Y poder dir: «d'asi al sèl!  
Tan-insentiva pintura  
ma ubert asi una sangría,  
y si masa el chorro dura,  
abans que es fasa de dia,  
ya estic en la sepultura.  
¿Es molt tart?...  
**CEL.** No puc dir l'hora.  
**POLL.** Ni pases per això apuros....  
**CEL.** ¡Altres son els que el pit plora!...  
(Seña de no tindre cuéns.)  
**POLL.** Pues mira, chas quatre duros....  
y fesla eixir asi fòra.  
Que en lo que d'ella m'has dit,  
no cregues que va de chansa,  
com no la vecha esta nit,  
dirás, quant t'alses del llit:  
«asi un pollastre descansa.»  
**CEL.** Sòls perque vosté no es muiga,  
vach á ferla eixir, si puc,  
(Mirant els dinés, y entrantsen  
dins de casa.)  
¡alabat el Sípor sigal...  
**POLL.** Ròc, amartella el trabuc....  
(Fentli señes pera que s'amague.)  
**ROC.** ¡Y cuánt ixc?  
**POLL.** Quant yo teu diga.  
(El Pollastre li fa señes á Ròc pera qu  
s'amague á la una part del esenari, y ell  
s'amaga en l'atra. Despues de una curta  
pausa torna á eixir l'agüela portant á Ine-  
seta de la ma.)  
**CEL.** Capa el carrer de la festa  
t'acompañaré despues;  
que altra hora no viu mes que esta  
la que li dihuen Inés,  
si no te una de en la cresta...  
Per aixó volguera yo  
el casament que tú saps.  
**INÉS.** ¡Cuéns! ¡cuéns!... ¿qué no tinc rahó?  
Tia, anem, deixemse de caps,  
ya li he dit abans que no.  
**CEL.** ¡Y per qué?... ¡Pues no es treball,

en tan ric que es el Pollastre!...

INÉS.      ; Si no fora ya tan gall!

CEL.      No crec yo que els peus arrastre...

INÉS.      Al manco.... quant va à caball...

CEL.      Pero , dòna , ¿qué mes vòls,

cuant va tan car el percal,

que un agüelo en caragòls?

INÉS.      No es això lo prinsipal.

Son mes dolços els buñols...

(Aciò de Inés.)

(Idem.)

Que fasen vindre de Flandes  
randes,

O de atres diferents llòcs  
flòcs,

Que compren de les modistes  
llistes,

O à platers de bons martélls  
anells...

No pèr això els que son vells  
es lleven àns de damunt:  
y les que es easen en ells,  
tancant els ulls al *disunt*,  
miren com et primer punt,  
«randes , flòcs , llistes y anells.»

CEL.      ¿Pero no es pichor , ; carám l  
                la fam?

¿Y tenint sempre el plat net,  
el fret?...

¿Valdrán mes que fruta y flòrs  
els plòrs?

¿Ni que les danses y balls  
els treballs?...

En fi , mencha sebes y alls,  
que altra cosa no mereix  
la que , tancant els parpalls,  
busca , en llòc de carn y peix,  
«fam y fret , plòrs y treballs.»

(*Celestina sen entra dins de casa , de mal humor , y despues de haber estat un ratet molt pensativa , diu Ineseta lo siguiente:*)

INÉS.      Apurar pretenc , oh cielo,  
al vorom en este agobio,  
¿per qué m'hau donat un novio  
que casi pot ser m'agüelo?...

Y es lo pichor que consuelo  
pera la meua allicsió  
no n'espere ningú , no,  
perque , segons diu mia tia,

¡pròu treball te hui en lo dia  
la que naix pòbra com yo !

Saber volguera no mes,  
pera calmar este afan,  
si es també filla de Adan  
la dòna que no te res.  
Que si de Adan filla es,  
els seus bens son chenerals.  
¿No ham naixcut totes iguals?...  
Pues si totes iguals som,  
¡cóm es asò , Siñor , cóm,  
que hia diferènsies tals !

Toneta , la de la plasa,  
sobre ser viuda y pròu llecha,  
fa ya mich añ que festecha  
á Cualo , el fill de Tomasa.  
No dic yo que valga masa  
qui al coll deu dur una esquella,  
pero, en si , es mes chove que ella,  
que ha cumplit yà els vintisinc...  
¡ y yo que catorse en tinc!...  
¡ Fariem bòna parella!!!

Nasia , la del organiste,  
que en té trenta ben cumplits,  
¡ cuánt temis fa que es chupla els dits  
al costat del seu Batiste !...  
No hia ningú que li chiste  
quant va al mar á pendre els bañs  
en uns vestits tau estraüns,  
que de tots la vista atrau....  
¡ y yo hauré de anar al Grau  
eu un vell de setanta añs !

Pascuala , que de Agusti  
te lo meñs quatre ó sinc erics,  
es casa també estos dics  
en un chicot com un pi.  
Molt sèrt es que li agrá el vi,  
pero al cap , un marit pilla,  
ben format, bòna patilla,  
alt , guapo , ros , chove y ple....  
¡ y yo un agüelo que te  
tan sema la pantorilla !...

Si pense en asò de nit,  
no te res de estrañ que em queixe,

quant un pollastre com eixe  
em destinén per marit.  
Pero yo hasta els peus.... del llit  
m'oposaré en eficasia,  
pues tendrá molt poca grasia  
el que em casen en un vell,  
y que es riguen de mi y d'ell  
Toneta, Pascuala y Nasia.

Cuant acaba Inés esta relacioneta, es dirichix capa un costal y se li presenta l'agüelo Pollastre disfusat en una caraseta molt rara: ella pega un crit, y chirantse capa l'altra part, veu à Ròc, també disfusat, que li apunta en lo trabuc. Pega un altre chillit y es desmaya, deixantse caure damunt de una cadira ó de cuanse vol altre asiento. Entoneses s'acòsien els dos borinots, y posantla dins del cornaló de la manta, se l'ampòrten de la esena. L'agüela Celestina, qua aguaita el cap per la pòrta als crits y ruido, els pega darrere, segons indica el diàlogo.

- |       |   |
|-------|---|
| POLL. | Alto!   |
| INÉS. | Guai!   |
| ROC.  | S'ha desmayat!  |
| POLL. | Esta de no res s'espantat...<br>Traslademla en un grapat<br>al cornaló de la manta....  |
| CEL.  | Pronte!... abans que ixca l'agüela.   |
| POLL. | Pero qué es lo que así pasa?<br>Perduts som, Ròc.... pica espuela<br>y no pares hasta casa. ( <i>Sen vá Ròc en la càrrega</i> ) |
| CEL.  | Tio Pollastre l considere....   |
| POLL. | Yo no considere res....<br>ahi tens dos capóns mes<br>y pega, si vols, darrere. ( <i>Lits dona y sen vá</i> )                   |
| CEL.  | Cuatre que en tinc.... y dos, sis.<br>Y això abans que el raim cullga!..  |
|       | Con que seguirlo es presis,<br>y vinga lo que Deu vulgal.... ( <i>Sen vá darrere el<br/>Pollastre</i> )                         |

(Ix ara el só Diego en companyia de cuan-  
sevol altre, y despues de lo que parla, sen  
entre tots dins de casa Celestina.)

- |        |   |
|--------|---|
| DIEGO. | Miralo que et dic, Norato,<br>si desde aquella cadira<br>ahon he pasat tan mal rato,<br>no haguera oit yo el relato,<br>diria que era mentira.<br>Perque imposible será<br>que atre home en ses mans llavaes<br>y en sinc dits en cada ma,<br>vacha pel mon fent porcaes<br>com les que el Pollastre fa.<br>En si, á mí lo que m'impòrta<br>es que no em peixque la chica,<br>pues la que es pobra y bonica |
|--------|---|

va à vòltes per senda lòrla  
al camí que la fa rica.  
No dic yo que siga mòncha,  
pues vórela no volguera  
pasar la vida sansera  
baix de una micha taròncha,  
vestint chesusets de sera.

Pero ; per Santa María !  
que ni de veires ni en chansa  
vullc que deprenga atra dansa  
que la que balla sa tia,  
que es dòna de confiansa.

Así viu : dins está ella,  
ma filla es la que vuell dir;  
¡ Inés !... aném à dormir....

(Señalant la casa)

(Pegant palmaes á la pòrta , que estará en-  
torná, y cridantles desde fòra.)

¡ Colestina!.... ¡ pòbra vella !...

¡ Pues no larden pòc á eixir !...

Entrém.... à vore que fan....

(S'en entren)

Mutasió. Interior de la casa del Agüelo Pollastre. Apareix Ineseta tota desgreñada y  
apañantse un pòc la ròba. Celestina li sà companyia , hasta que ix el Pollastre molt mudat  
y en un gòt en la mà , tenint cuidado de vestirse en arreglo á lo que parla. Rdc , (si no té  
faena) també pòt estar per allí rodant.

INÉS. ¿Qué es lo que em pasa? ¡ahon estic?

CEL. Estás en cá el tio Chuan.

INÉS. ¡El Pollaste?

CEL. Lo quo et dic.

INÉS. ¡Sempre eixe poll!... ¡Santa Clara!

¡Pero cóm ha pogut ser  
el que m'encontre yo ara  
asi en lo seu galliner ?

CEL. Pareix que encara ensomies...

INÉS. Molius deu haber estrañ....

CEL. Ya saps tú que tots los aïns  
fan maixqueres estos dies.

Ton pare uo vòl que vaches  
á vóreles á la plasa,  
y tú estabes en ma casa  
per mirar d'elles els traches.

N'han pasat dos per allí,  
t,han fel pòr , t'has desmayat....

y el Poll , que viu al costat,  
ha eixit á durle aigua en vi.

Luego , com t'ha vist aixina,  
y yo sé que va en bòns fins,  
m'ha dit á mi : « Celestina ,  
entrém la chica asi dins.

¡ Ya se ve ! Com viu tan pròp,

y yo estic sinse un menut,  
t'ha entrat.... mentres ell t'ha dut  
calaguala y eixarò.

INÉS. Pues bua fet vosté mol mal;  
anemsen , que ya estic bona.... (*Aciò de anarsen*)

CEL. Esperemse un poquet , dòna,  
y et beurás el cordial.

Mira , ya está ahí.... ya vé....  
Tin prudènsia y no l'escames.

INÉS. No mes de oirla á vosté,  
m'ensenc tota en fòc y flames.

(*S'asenta en una cadira molt enfudá, y l'agüela es retiru.*)

POLL. ¿Cóm t'encontres Inescta?

INÉS. Sentada en una cadira.

POLL. Ya vech yo que no estás dreta.  
Pero escolta , si be es mira,  
cuant una dòna esta mala,  
(vorém si així em deixe entendre)  
no hiá res millor que pendre  
dos glopets de calaguala. (*Presentantli el yol*)

INÉS. No vulc res : fuchga cixe gòt.

POLL. Asò mal no et podrá fer.

INÉS. Ni hé tampòc ferme pòt....

POLL. Fuchga.... ó men vach al carrer.  
No , Inés , que si el teu no otorga  
lo que el meu desich ordena,  
per això no pases pena,  
que yo em mamaré la porga.  
¡ Calmat per l'amor de Deu !  
y de este punt no et meneches  
basta que pels teus ulls veches  
lo que hiá dins del pit meu.

INÉS. ¡Pero vosté em diu de veres  
lo que m'ha contat ma tia?

POLL. ¡ Si no eu vera , no eu creuria!...

POLL. ¡ Inés , que incrèdula eres!...

Si à un home que novia busca  
davant se li presentara

Visènta , la de Fabara,

¿ no diria que es molt chusca?

Si cuant este amor l'ofusca,

en un cantó apareguera

Rafèla , la filanera,

prendat de este nou capell

¿ no creuria ser aquell

el de la bocha primera?

Si rodant despues per l'hòrta

vera ballar à María.

¿ l'atre ball no es deixaria  
pel sandanguét de Paipòrta?...  
Hasta que de pòrta en pòrta,  
de palmito en mantellina,  
sentá al racó de la cuina  
ó ballant el trompellòt,  
darrere el rey Mataròt  
vera à la infanta Tellina?...

Pues això es lo que á mí em pasa.

*Cuántas veo, tantas quiero,*  
que al cap, tot son dònes, pero....  
ninguna m'ba chocat masa  
hasta que, entrant en tá casa,  
he vist per má bona estrèla  
eixos ullots de... mustèla,  
cuya grasia es tal y tanta....  
que han mòrt als pèus de la infanta  
Maria, Sènta y Rafèla!

INÉS. Aném, no s'arrime tant....

¡ Quin empeño, Deu mos lliure! (somicant)

Lo que fa vosté es fer riure.

FOLL. Pero tú meu dius plorant.  
INÉS. Plòre, en llàgrimes desfeta,  
perque vech que no em vol chens.

FOLL. No em digues això, Ineseta,  
perque et respondré que ments....

Estes polseretes blanques  
que el ponentot bambolecha,  
y que alguns tindran envecha  
de que tú me les arranques,  
cuant ants que la pòrta tanques  
en les hòres del calor,  
em pases l'escarpidor  
donantli à la siesta tregua,  
¿ no es veritat, filla meua,  
que están respirant amor?

El color ròch de esta veta,  
el blanc de unes espardeñes,  
que traen sòc de les peñes  
cuant el pas el pèu aprèta;  
estes calscs de traveta,  
el chopeti, l'armaòr,  
y el flòcs de este mocador  
que es veu desde micha llegua,  
¿ no es molt sèrt, paloma meua,  
que están respirant amor?

Y estos paraules tan tèndres,  
que, si el desich les provoca,  
pareixen eixir de boca

de ú que diba els divèndres.  
Els fòcs mal colgats en sèndres  
que em socaren l'interior,  
dels chenolls el tremolor  
cuant tòquen la ròba teua,  
¿no es veritat , prenda meua,  
que estan respirant amor?

Y cixes llàgrimes tan dolses,  
que brotant de fònt tan clara,  
despues de regar la cara  
et chorren hasta p'els colses.  
Y cuant ni agranes ni espolses,  
ni en tú vech treball machor,  
et fan eixir el color  
que per les dos galtes creua,  
¿no es molt sèrt , pichona meua,  
que estan respirant amor?...

¡Oh ! si , hermosisima Inés,  
espill y llum dels meus ulls,  
lletre en paper de dos fills  
no diu mes clar que amor es.  
Deixa que achenollat pucs,  
com als pèus de un confesor,  
y torcantse la suór  
que el té tot fet un empastre,

confese el tio Pollastre

la esclavitud de este amor.

¡Callo per l'amor de Deu,  
perque no puc ya aguantar  
tant deairet particular  
com respira el amor seu!  
¡Alses de ahí , per favor,  
y vacha molt noramala,  
que d'eixes flòrs que em regala  
me es insufrible la olor!...

¡Hòme , aném , alses de ahí!...

D'así no m'alsaré yo ..

siuse obtindre ants el teu sí....

¡El meu sí?... jaixò si que no!...

(S'achenolla.)

INÉS.

POLL.

INÉS.

MATEL.

POLL.

MATEL.

POLL.

MATEL.

Ego te absolvi , Pollastre.

No tinc res que perdonar.

¿No tens res?.. ¿y el melonar?

¡Els melons portarán rastre!

L'alcalde en pòques rahons

m'ha dit ara molt formal

(S'alsa.)

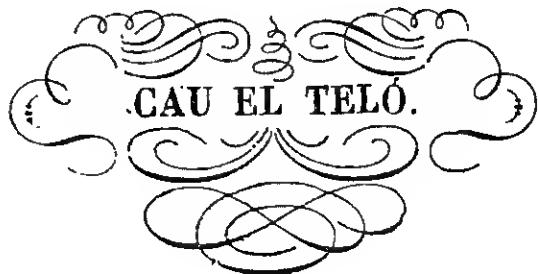
que en lo código penal  
no es parla res dels melons.  
Pero á mi pòc mo sidona,  
perque , com ya et diguí abans,  
lo que l'alcalde no em dona  
sé péndremeu per mes mans.  
Es dir , que vens....  
¡ Pel teu lleu....  
y no men torne sinse cll!  
Mira lo quo fas Mateu!  
Res mire...  
¡ Qué pòc servell!  
¡ Pòc ú molt , pronte eu sabràs !  
Y tú també!...  
Estarém pata.  
Pero cuant d'òbres se trata,  
llengua quieta y parle el bras.  
(*Deixa caure la manta en terra y trau  
una llarga navaixa.*)

¿Así mateix?...  
Y al moment.  
¿Qué tens molta presa?  
Molta.  
¿Supònc que has fet testament?  
No tinc hereus.  
Pero escolta;  
¿estc pleit , segons les trascas,  
no el podiem arreglar ?  
¿Cóm?  
¿T'ha mòrt yo el melonar?...  
Tallam tú les carabases....  
y entre els dos fem un empastre.  
No talla res de ningú,  
mes que el coll , si acás , á tú....  
¡ Com si fora el de un pollastre !... ¡já! já! já!  
(*Entra ara Ròc y despues Diego.*)

Fòra está qui entrar vol luego.  
¿Y qui es?  
No el conéc.  
Que entre.  
Pase avant. (*Entra Diego.*)  
¿Qué tenim Diego?  
¡ Vinc asi á traurel el ventre !  
La ú el ventre , l'atre el lleu!...  
¡Pues no te el peix pòca espina!  
¡Hòmcns , per l'amor dc Deu!  
¡Quin pollastre mes gallina!  
¡Hòme do infames proyèctes!  
¡Pillo! ... ; Lladre!... ; Vil esclau!...

- POLL. No em vingues en *indilcetes*  
y tingám la festa en pau.
- DIEGO. Lo mateix en pau que en Pere,  
pera mi tot es igual.  
Feste dos pasos arrere.... (*Trau un'atra arma blanca.*)
- POLL. ¿Pero qué asò va formal?
- MATEU. Si vá?... Descuidat un pòc. (*apunt de envestir.*)
- POLL.. Entones, posemse á punt....  
(*agarra el trabuc y despara contra la iú.*)
- MATEU. ¡Preparen!.. ¡apunten!.. ¡fòc! ..
- POLL. ¡Ya en linc ü cul-per-amunt!
- MATEU. ¡Asesino! ¡Cuán vil eres!
- POLL. ¡Pero que tú que et pensabes?  
¿que era asò algun chòc de tabes....  
ó riña de verdulercs?... (riñen.)
- MATEU. ¡Villano! ¡Lladro probat!
- POLL.. ¡Santa Tecla!... ya está en tèrral...  
¡Deu que t'hacha perdonat! (cau.)
- Entra ara l'alcalde y la ronda. Pòc despues ixen Ròc, Celestina, Inés, y tots los que vullguen acudir al rechiu.
- ALCALDE. ¿Qué está pasant per así?  
¡Tinte al rey!...
- POLL. ¡Yo?... ni al dimòni!
- CEL. ¡Gloriós pare Sent Antoni!
- INÉS. ¡Mon pare mòrt... ¡ay de mí!  
(*s'achenolla al costat de Diego y Celestina al costat del só Mateu*)
- ALC. ¡Dos taleques!...  
Això hast'ara!
- POLL. Mira, Pollastro, el que fas!
- ALC. ¡Com vachsen unflantme el nas,  
en caurá algun'atra encara!
- POLL. En si.... si es que han concluit,  
sotarreu als dos en l'hòrt.... (vá la ronda á garrarlos)
- MATEU. Yo no estic mes que ferit.
- DIEGO. Y yo ni ferit ni mòrt. (*s'alsen els dos rientse*)
- ALC. ¿Qué es asò, Santa Leocrisia?...
- CEL. ¡Resusitar els dos chunts!...
- ALC. Asò es, siñora chustisia,  
que els mòrts no estaben difunts. (rientse)
- DIEGO. Sap quo hui màixqueres fan,  
y en dies de carasetes.... (id.)
- MATEU. Pel mon susuixen fetes  
que el rabo tenen molt gran.
- ALC. Es dir, que me s'hau burlat.
- MATEU. Pues teniu canét en ple.
- ALC. ¿Que et rius, en tant que has plorat? (á *Celestina*)

INES.	¿ Y tú , chiqueta , també? Yo pendre part no volia en la burla' , pero en si , entre el Pollastre y ma tia man fet fer donar el si .	(á Ines)
ALC.	{ Captemiusl... ¿ y tu que dius ? Esplicat , ó á la presó .	(al Pollastre)
POLL.	Anem pronte ¿ de qué et rius ? ¿ Qué vòl que li diga yo ? ... Mes que en una multa en balde , tindré al si que confesarli que asò no es mes que posarli una cáguela al alcalde .	(risa)
ALG.	Pòt ser , pues , que algú s'escalde , perque hau mogut masa escama ; y encara que linc gran fama de ser molt amic de festes , no m'agrà en comèdies d'estes que fasa paper <i>la máma</i> .	
POLL.	D'asò encara no há hagut res , pero ya que á rògle ix , si el alcalde eu permitix , queden convidats voslés . Perque al cap , el entremés que acabém de fer asi deu coneixer desde ahí cuansevòl quo siga franc , que , pera acabarse en sanc , val mes que s'acabe en vi .	(acsio de beure)



Se halla de venta en este Establecimiento de LA  
REGENERACION TIPOGRAFICA , y en las principales li-  
brerias.